

Model de llengua escrita i de llengua parlada al País Valencià

JOAN-CARLES MARTÍ I CASANOVA*

* Joan-Carles Martí i Casanova és llicenciat en Traducció i Interpretació (especialitat anglès) per la Universitat d'Alacant i tècnic diplomad en turisme. És president de l'Associació Cívica per la Llengua El Tempir d'Elx i director de la revista de normalització lingüística *El Tempir* d'ençà la seva fundació el 1994.

Introducció

Al País Valencià, dintre el món de la unitat de la llengua catalana, assistim els darrers anys a l'aparició de diverses sensibilitats pel que fa al model d'estàndard català que s'ha d'emprar. Tornen a alçar la veu els qui defensen un model més pròxim al «valencià que ara es parla», enfrontats als qui suposadament defensaríem un estàndard massa allunyat dels naturals del país. Res que no passe de la Tet al Sénia, perquè tot el que afecta la llengua nord enllà de la frontera administrativa també arriba fins al Segura. Així no em convenen determinats sil·logismes, perquè estic convençut que la variació de les parles valencianes és més gran d'allò que els mateixos apòlogues del model popular defensen. Això afecta de manera especial, amb el permís dels mallorquinitzants de Tàrbena i dels trets específics de qualsevol població valenciana amb un parlar molt caracteritzat, les parles frontereres amb Catalunya, anomenades valencià septentrional, i les parles que hi ha al sud de l'antiga línia històrica Biar-Busot –integrades ara farà set segles per Jaume II al Regne de València en 1304 amb el tractat de Torrelles-Elx– i que m'estime més anomenar valencià extremomerdional. El qui s'adreça a vosaltres és un d'aquests valencians perifèrics: un valencià d'Elx.

Els parlars centrals valencians contra els parlars perifèrics valencians

El cas és que aquestes dues àrees allunyades, que s'escapen de les parles centrals valencianes, han estat àmpliament estudiades, i tenim alguns bons i grans especialistes en el tema. Permeteu-me, però, que em centre en l'extrem sud valencià. Caldria citar els estudis de Pere Barnils a la primèria del segle xx i els estudis més recents de

Joan Veny o de l'alcoià Jordi Colomina per esmentar els més citats i reconeguts. Darrerament, però, amb la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua fa l'efecte que val més que ens oblidem de qualsevol element perifèric que pugua trencar la viabilitat d'un valencià estàndard central fort. I dels acadèmics valencians amb poder de decisió –si més no en el cas extremomerdional– no n'hi ha cap que siga usuari d'alguna d'aquestes parles, tot i que Jordi Colomina féu la seua tesi doctoral (1985) sobre «l'alacantí». Malgrat la presència d'especialistes, és evident que determinades varietats tindran sempre una millor defensa si és feta pels seus usuaris directes, perquè això forma part de l'amor pregon que cadascú sent per la seua parla heretada. En definitiva, espere no dir res que haja de ser considerat ofensiu per a ningú, perquè són els mateixos arguments subjacents en la defensa acèrrima que fan alguns de la necessitat

d'una acadèmia valenciana, malgrat que, com demostraré més endavant, l'única acadèmia que té aquesta sensibilitat pregon per tots els parlars de la llengua catalana és l'Institut d'Estudis Catalans.

Fins fa relativament poc temps hem disposat de pocs grans dialectòlegs originaris del sud de la ratlla Biar-Busot, allò que històricament s'anomenà la Governació d'Oriola. A l'hora d'ara cal fer esment del novel·ler i membre de la Secció Filològica del IEC Brauli Montoya Abat, del santapoler Antoni Mas i Miralles i de l'alacantí Carles Segura i Llopes, tots tres professors del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant. Així i tot, darrerament van sortint una plèiade de joves filòlegs de l'Alacantí, del Camp d'Elx i de les Valls del Vinalopó llicenciats en Filologia Catalana per la Universitat d'Alacant. Hem d'esperar, doncs, que el futur serà més esplendorós pel que fa a la revalorització de les parles catalanes més meridionals. El cas és que tan sols els professors més notoris són citats en les bibliografies –també són llegits com cal?– i no s'acaben de tenir en compte tots els articles i la bibliografia divulgats en publicacions comarcals diverses; algunes d'un prestigi i rigor més que evidents. En tot cas, no ens queda clar que es defense que les solucions genuïnes d'aquestes parles s'hagen de generalitzar entre els altres valencians, mentre que sí que ens queda més clar que es pretén que les solucions genuïnes de les comarques centrals valencianes s'haurien d'estendre a la resta del país.

No afirmaré categòricament, per tant, que no se'n facen, d'al·lusions a les parles perifèriques valencianes, perquè sempre acostumen a quedar explicades a peu de pàgina més o menys amb aquestes indicacions: «com a formes valencianes minoritàries que cal

protegir però que tan sols han d'emprar els nadius d'aquelles comarques allunyades». Al capdavant, han de ser conscients que hi ha alguns lectors il·lustrats a ambdues bandes extremes del país. Als usuaris habituals d'aquestes formes ens queda sovint el regust amarg que són considerades com unes tries estranyes i exòtiques a l'autèntica gran tradició valenciana que ha de tenir el seu eix al voltant de la ciutat de València. Així les formes «prioritàries» serien aquelles que –pam amunt o pam avall– van de la Plana a la Marina Baixa; precisament les zones que històricament han rebut la influència més forta de les isoglosses que s'escampaven des de la València dels furs i de les que hom pretén que es difonguen des de la València autonòmica, malgrat que no es limiten ara al parlar de València, perquè això seria completament inviable en una ciutat amb un model de llengua empobrit. El cas és que les solucions vives a l'extrem sud, a l'extrem nord valencià i en altres indrets exòtics valencians ens parlen sovint d'una unitat catalana encara més primitiva, que remunta sovint als repoblaments medievals o, al posterior, a l'expulsió dels moriscs l'any 1609 i que són la millor garantia de la unitat pregona que compartim amb els altres parlars catalans de més amunt del Sènia o d'enllà la mar. Tampoc no sembla tenir-se en compte tot el que caldria el repoblament de les Marines i d'una gran part del sud valencià pels mallorquins del segle XVII.

A tall d'exemple, no fa gaire discutíem en la llista d'Internet MIGJORN si *tap* tenia o no tradició valenciana, perquè s'afirmava que tan sols la tindria *tapó* –aventure que es tracta d'un diminutiu valencià que passa al castellà?–, i els diccionaris valencians dels segles XIX i XX semblen abonar aquesta teoria, segons els especialistes consultats, perquè tan sols hi apareix *tapó*, tant en els diccionaris com en les enquestes dialectològiques valencianes publicades. Des de la parla viva contestarem *tap* els de les dues bandes extremes del país: Felip Gumbau de Càlig (Baix Maestrat) i Joan-Carles Martí (Camp d'Elx), i així tinguí els meus sogres pagesos explicant-me aquell cap de setmana quina cosa és el «tap de l'escopeta», perquè jo tan sols conec els taps de les ampolles, encara que *tapó* s'estenga cada vegada més entre els meus veïns i haja quedat reclòs als parlants d'una certa edad del camp.

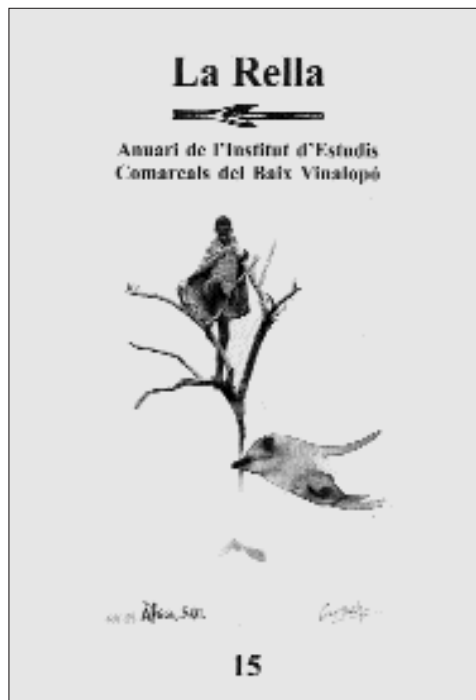
És sabut que hi ha diverses teories dialectològiques plausibles que explicarien aquests arcaïsmes laterals i perifèrics. Podríem reduir-les breument a dues. La primera ens parlaria de la intensa barreja de repobladors orientals i occidentals a l'extrem sud valencià, apuntades per diversos historiadors oriolans i elxans, la qual cosa justificaria l'actual presència d'arcaïsmes laterals evidents. També hauríem de fer esment del caràcter arcaic i de transició de les parles de l'extrem nord valencià. La segona explicació no és altra que l'existència històrica d'un centre difusor

regional potent (València), que arribava amb penes i treballs als confins del seu regne, us ho dic amb fraseologia elxana, en què *treballs* encara conserva el seu significat primitiu català de «perills». Totes les dades històriques –i aquest no és el lloc per a entrar profundament en matèria– abonarien tant la primera com la segona explicació, i totes dues són complementàries.

A més a més, hi ha molt pocs valencians –fins i tot entre els molts especialistes en filologia catalana– que conegen les parles més allunyades de les seues veïnes més enllà del manual de dialectologia clàssic. És clar que, per a un català de la Catalunya autonòmica, tots els valencians sonem igual, llevat potser de les parles apitxades que envolten la ciutat de València. Així i tot, a molts valencians de l'extrem sud ens prenen sovint en els nostres viatges per catalanooccidentals o per originaris d'alguna ignota comarca de la Polinèsia catalanoparlant, com us confirmaran els meus veïns i amics, que n'han viscudes de molt divertides. I que no em vinga cap investigador o sociolingüista d'aquí a un segle dient que jo afirmava que es parlava català al Pacífic, perquè m'espanten algunes lectures literals que es fan en aquest país, on determinats recursos lingüístics queden prohibits o no són entesos amb l'humor i alhora la seriositat que cal tenir a vegades.

El valencià estàndard: entre la convergència i la regionalització

Però el moll de l'os és analitzar (més enllà dels compromisos que alguns filòlegs valencians semblen haver adquirit amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, on han de compartir la taula amb estranys companys de viatge) quina és la quantitat exacta de discrepàncies que pot suportar «la llengua escrita» entre els estàndards català, valencià i balear sense que la unitat de la llengua catalana se'n ressenta. I quan dic «la unitat» em refereixo al mercat lingüístic i a la viabilitat futura d'un espai d'intercanvi comú real i no tan sols a teories que voldrien tornar a la llegenda d'un parentesc estret o d'una germanor evident. Així un estudiant anglès llegeix novel·les americanes i les di-

ferències hi són, fins i tot ortogràfiques, però la dosi escrita de discrepàncies és molt més suau d'allò que passa en les varietats parlades. I la tendència en l'anglès contemporani i en les grans llengües de cultura occidentals camina devers la convergència i defuig la regionalització excessiva. Això no vol dir que no hi haja possibilitat de marcadors locals, ans al contrari. Una acurada anàlisi de la parla actual d'un jove londinenc educat i d'un jove novaiorquès instruït amb la de llurs respectius avis ens demostra que el procés de les llengües va avui cap a una unitat interna forta. Els actuals mitjans de comunicació no ens deixen lloc per a dubtar d'aquest fenomen, que si es produeix dintre d'una mateixa llengua és un enriquiment, mentre que si es produeix per una important interferència d'una llengua sobre una altra podríem dir-ne colonització. És clar que alguns valencians prenen l'enriquiment interdialectal català per colonització, perquè confonen dialectes d'una llengua amb dues llengües distintes, però obliden que el procés és sempre bilateral i que depèn més de l'empenta i la capacitat de producció de cadascú que no pas del desig d'uns de sobreposar-se a uns altres. ¿No era això mateix el que passava en el català del segle XV, en què València exportava solucions a tot el territori lingüístic?

Per tant, no ens aprofita gens que l'Acadèmia Valenciana de la Llengua diga que el seu àmbit d'actuació és exclusivament el País Valencià —és clar que cal començar per dir que no s'anomena aquest territori País Valencià—, tot i que reconeix el lípticament que hi ha un territori més ampli on es parla aquesta llengua que la romanística internacional anomena «llengua catalana». La llei de creació de l'AVL tan sols esmenta l'antiga Corona d'Aragó, malgrat que algun acadèmic ja comença a traure del calaix el fantasma disgregant per als catalanoparlants de l'occitanisme: un bell somni irrealitzable que fou feliçment soterrat en els anys trenta i que ara hom intenta ressuscitar per a justificar una normativització valenciana autònoma de la catalana. Però una cosa molt més greu —malgrat que això no sembla preocupar gaire els nostres acadèmics valencians— és que el govern valencià no permeta que es pose un mapa del territori lingüístic del català als alumnes que estan a punt d'ingressar a la universi-

tat i que han estat escolaritzats en aquesta llengua des de la bressola; tan sols podran veure'l els lingüistes i els aprenents de lingüista que decideixen estudiar filologia catalana. Aquest mapa, però, circula d'amagat a casa, en alguna *Gran enciclopèdia catalana*

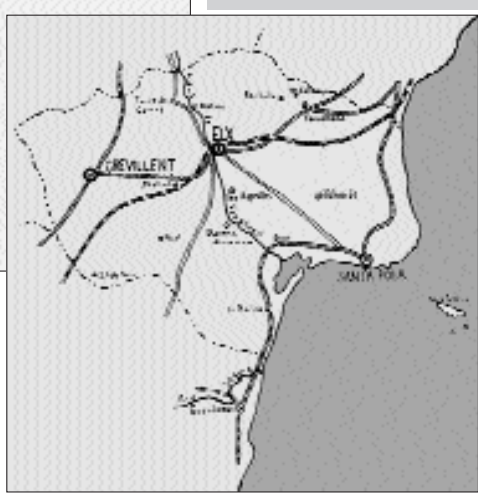
presa de decisions. També és cert que Fabra féu el que féu i que, a vegades, podia haver-ne feta una altra. Li hem de reconèixer, no obstant això, una intuïció clarivident per a saber fins on podia arribar en el seu moment. Cap lingüista catalanoparlant seriós no s'atreveix a afirmar en cercles acadèmics

que no admira l'obra del mestre de Gràcia. Sens dubte, tots els qui em llegeixen estaran d'acord que Pompeu Fabra fou un luxe providencial per a una llengua tan maltractada com la nostra. Posats a especular, ¿si Fabra no hagués nascut, hi hauria hagut un altre Fabra? Francament no ho sé, però donem gràcies per no haver de comprovar-ho. I, tot i les demagògies interessades, els valencians no eixirem gens malparats de la reforma, tant pel prestigi dels clàssics valencians de la literatura catalana com per l'actual estat d'unes parles valencianes, les quals encara mantenen una gran dosi de

++++ partió de les llengües.
 frontera de l'antic Regne de València.
 límits dels sectors afegits en les divisions provincials de 1836 i 1851.

El Camp d'Elx ↓

o en materials extracurriculars diversos. Els políticòlegs saben que un mapa és sempre un logotip que corre el perill de formar part del col·lectiu imaginari d'un poble, i el mapa lingüístic català és un *continuum* territorial i humà que espanta per la seva claredat i imatge.

És raonable pensar que si el País Valencià hagués tingut una altra història «més combativa», la història de la normativa catalana hauria estat tota una altra i hauríem participat més en la

puresa que ens aprofita a tota la comunitat lingüística.

No es dirà mai prou que el català estàndard té la capacitat i l'obligació d'introduir tota la sinonímia lèxica, la fraseologia i la variació regional que puga permetre's: tan sols és qüestió de diccionaris diversos, i és evident que cadascú emprarà amb més normalitat

allò que millor domina. Això ho fan totes les llengües de cultura. Així i tot, fins en el lèxic i en la morfologia, quan un estudia de prop les parles catalanes, no hi ha solucions màgiques que vagen en tres blocs administratius i monolítics, com alguns ens voldrien vendre. Perquè, és clar, una solució que és «massa local» des del vessant valencià, català o balear es torna de sobte majoritària des del de «tota la comunitat lingüística catalana». N'hi ha exemples a

mallorquinitzants de Tàrbena acabem també abandonant la llengua perquè ens imposen solucions d'altres comarques valencianes que no hem dites mai? ¿Aconsellaran la Generalitat Valenciana perquè faça edicions escolars específiques comarcals per als nostres fills, per tal que es mantinguen les nostres formes majoritàries, i donaran instruccions precises fonètiques, lèxiques i gramaticals als mestres i professors desplaçats de les comarques centrals

en un valencià apitxat que devia fer feredat a les orelles dels meus besavis elxans. I la intensa recuperació del català, a les grans ciutats valencianes, comença a produir-se a partir dels anys setanta, quan el model de català és d'una certa rigidesa pel que fa al conjunt de tot el territori però d'una claredat absoluta. Això no m'ho invente, perquè, més enllà d'haver-ho viscut, he estudiat i he publicat diverses anàlisis sobre els censos lingüístics que s'han fet al País Valencià d'ençà dels anys vuitanta, i conec amb tot luxe de detalls l'evolució lingüística de l'extrem sud valencià.

En tot cas, no s'ha de bandejar res i s'ha de deixar que siga el temps qui decideisca les coses dintre una llengua i una unitat retrobada. I algunes solucions lingüístiques comunes que avancen arreu de tot el domini lingüístic són d'una cohesió absoluta pel que fa a més d'un aspecte. Intuesc que poc podrà fer l'AVL per impedir aquesta evolució interna, tot i que els dialectòlegs clàssics i alguns secessionistes moderats no admetran mai enquestes de camp, dutes a terme entre la població més compromesa i amb un ús de la llengua culta més elevat. Per lògica aquestes solucions seran les que més s'escampen en les pròximes generacions, però no volen saber-ne res. Lamentablement hauran de cercar població cada vegada més envellida i poc alfabetitzada per a mantenir el mite sobre quin és l'estat dialectal rebut de la primera meitat del segle xx, el qual pretendran canonitzar com a model tradicional valencià, com si el català fos incapaç de tornar a convergir com en la seua època més esplendorosa. N'hi ha alguns que s'atreveixen fins i tot a despatxar neologismes catalanescs, amb l'asseveració empenyada que allò que s'ha après als llibres, a l'escola o a la televisió no aprofitat i no és bon valencià tradicional. A vegades fiquen el peu dintre del poal, o de la galleda, com quan afirmen que *cursa* és un neologisme al Camp d'Elx, on no s'ha dit mai tradicionalment cap altra cosa: la mare t'enviava a fer una cursa ràpida perquè necessitava que li fesses el recapte o perquè li faltava farina o llevat (i no mai *rent*) per a fer pujar la coca.

És curiós observar que aquests mateixos dialectòlegs no donen el mateix tracte als castellanismes recents, malgrat que s'hagen introduït per via lli-

Porta principal de la basílica de Santa Maria, escenari de la representació de la Festa o Misteri d'Elx, drama sacro-líric. Es fa els dies 14 i 15 d'agost, de forma ininterrompuda des del s. xv.

L'Araceli davalla portant l'ànima de la Mare de Déu

betzef, però això no interessa gaire a alguns, perquè els temps no són gaire propicis a la dialectologia comparativa entre territoris germans, i tan sols interessen enquestes de freqüència d'ús en funció de fronteres administratives autonòmiques.

Posem algun exemple breu de tot això. Quan hom diu que cal evitar *bastant*, *venir*, *tenir* o *aquí* en l'estàndard valencià, els prescriptors amatents cauen en les mateixes errades que denuncien, les quals, darrerament, acostumen a ser un cert xantatge sentimental i la denúncia que «ens allunyem tant de la parla del poble, que el poble passa a parlar espanyol». ¿O és que volen que els del Vinalopó, els de Vinaròs o els

cap a les perifèries? ¿I diran als xiquets d'Elx que el mot *tempir* tan sols és viu al Camp d'Elx i a les rodalies de Girona? ¿I que diem *xollar*, com tants altres catalans, malgrat que això es diga ben poc al País Valencià? Els qui tenim fills escolaritzats a l'extrem sud sabem perfectament de quina cosa parlem.

Per altra banda, perdoneu-me l'atreuiment sociolingüístic; tinc entès que les classes altes i burgeses ciutadanes van abandonant el català al País Valencià des de mitjan segle XIX –de forma pausada en els seus inicis i de manera cada vegada més accelerada cap a mitjans del xx– en un moment en què l'únic model nadiu que hi havia eren els sainets al més pur estil comarcà i alguns

bresca, escolar o televisa d'ençà de 1960. Si això aprofita per a demostrar la major permeabilitat de determinats parlars extremomediterrànies al castellà, som-hi! Aquest defecte congènit castellanitzant nostre és un axioma reconegut per la dialectologia catalana i, per tant, tot s'hi val. Hi ha qui encara estudia els castellanismes crus de l'extrem sud, sense adonar-se que alguns estan en un retrocés espectacular. Els avis diuen *blau* i els pares també diuen cada vegada més *blau*. Els adolescents i xiquets catalanoparlants gairebé ja no diuen altra cosa que *blau*. Alguns dialectòlegs, però, us diran que encara diem *assul*, com fèiem els joves elxans dels anys setanta. En canvi, dels molts catalanismes recents o recuperats no en fan esment, malgrat que alguns se senten ja en boca de persones amb una formació elemental. Deixeu-m'ho dir amb més fraseologia elxana viva i arcaica alhora: les coses cauen per son pes.

No em crec que cap gramàtica siga autènticament popular, igual que no acabe de creure la fal·làcia dels models «demòtics» de llengua. L'evolució de la literatura valenciana del segle XX i la llengua emprada pels autors més cultes ens demostren que hi ha un constant desig d'apropament en el català contemporani, tant pel que fa a qüestions morfosintàctiques com lèxiques, sense arribar per això a la convergència absoluta; perquè és sabut que qualsevol evolució s'assumeix sempre de manera gradual. Per incidir en qüestions de lèxic: els catalans, valencians i balears conreadors de la llengua acostumem a emprar tot el *thesaurus* de la llengua sense deixar de partir, com no podia ser d'altra manera, de la nostra parla immediata. Hi ha valencians que no acaben d'entendre que als d'Elx ens coste tant emprar *ací* o *dins*, com a qualsevol de Barcelona, perquè de sempre hem dit *aquí* i *dintre* per aquesta comarca remota.

També és una fal·làcia que els valencians siguem els grans perdedors en aquesta batalla de petites renúncies casolanes. Com vosaltres, llegesc molt en català; em referesc al llenguatge periodístic, i a la literatura i fins i tot a la paperassa administrativa. És evident que els escriptors catalans, valencians i balears fem aquest exercici de convergència i que això és així en aquests tres grans territoris, encara que es podria arribar a un punt en què la convergència quedés aturada, i no hem de

renunciar mai a l'accent nadiu. El que no m'aprofita són les passes fetes d'esquena per a allunyar-nos de fites que ja han estat superades. Alguns esmenten els missatges famosos de Fabra als valencians «d'apropar-nos a nosaltres mateixos», com si no haguessen passat més de vuitanta anys i com si els valencians actuals parléssim i escrivéssim encara com a la primera del segle XX o com en el moment de la signatura de les Normes de Castelló en 1932. ¿Si de la nit a l'endemà observem que els joves de les ciutats valencianes tornen a emprar en la llengua col·loquial *aquest* o *hagués* –això a la Governació d'Oriola està demostrat que encara es feia i es parlava així en els segles XVII-XVIII–, hauríem de prohibir-ho? Alguns s'entuten perquè *hòmens* ha retrocedit en la parla quotidiana del darrer mig segle i som molts els valencians que diem *homes* sense gairebé adonar-nos-en. Estava quasi convençut que aquest fenomen formava part del meu idiolecte, fins que em vaig adonar que això s'estenia cada vegada més arreu del país i no tan sols a la meua comarca. I així ho pronuncien molts locutors valencians, tant a la televisió com a la ràdio, i no en són conscients. Un parell de generacions de normalització lingüística i de mitjans de comunicació compartits desembocaria en la mateixa convergència que defense. Però és que això ja és una realitat a moltes comarques valencianes i la cosa s'encetà ja fa un parell de generacions, i no estic disposat a renunciar-hi per res del món. Un altre exemple: resulta que a casa recuperem tots el *vermell* dels avis, amb tanta tradició al Camp d'Elx i a l'extrem sud, i ara a València volen que diguem *roig* i posen *roig* a les llibretes escolars dels nostres infants. I per a nosaltres el *roig* és una tonalitat que va del color de les castanyes al ros daurat dels cabells. ¿Hauré de tornar a dir *encarnat*, com fèiem tots al curs inferior del Vinalopó, menys alguns avis, que es mantenien fidels al seu *vermell* ancestral? Quan els

de l'extrem sud diem *roig*, ens és difícil de veure-hi el vermell o l'encarnat. No deu ser que *vermell* es diu molt al Principat i que a València no acaba d'agradar que uns valencians diguem *vermell* de sempre? Què hem de fer? Fem una llengua catalana comuna o ens dediquem tots a trencar la baralla?

Entre un IEC unitarista i una AVL regionalista?

M'espanten, doncs, gramàtiques que pensen que el seu deure és tan sols prescriure per a una part del territori i per a un estadi evolutiu fossilitzat d'uns

La Dama d'Elx

parlars valencians determinats. Si la situació política ens obliga a influir-hi i podem fer-ho, hem de saber filar molt prim i molt unitàriament. El cas és que tampoc no es pot fer una gramàtica al gust de tots els valencians, i l'única acadèmia que procura normativitzar per a tothom és l'Institut d'Estudis Catalans, per molt que vulguen fer-nos creure que això no és així i que al IEC no ens tenen en compte. Que jo sàpiga, és l'única acadèmia on hi ha membres de tot el territori lingüístic, fins de l'antiga Governació d'Oriola.

La realitat política, però, és que els valencians tenim AVL i que haurem d'aprendre a conviure amb aquesta espasa de Dàmocles damunt el nostre cap. Si alguns no ens en refiem, no és culpa nostra, sinó tan sols del fet que una bona part dels membres no reuneixen

les condicions que la mateixa llei diu que haurien de reunir. L'AVL havia de nàixer per a superar un conflicte polític, però mai de la vida per a llevar legitimitat a les universitats valencianes ni als professors i escriptors valencians, que sabem perfectament que parlem en llengua catalana. Ara, que no s'espanten els polítics conservadors espanyolitzats si les novel·les valencianes se segueixen venent tant o més a Barcelona i Palma que a València.

En un país tan petit com el nostre —on gairebé tothom es coneix— sobta veure que alguns dels defensors més abrandats d'aquest neoregionalisme lingüístic ens acusaven fa poc més d'un lustre, a alguns, de ser massa valencians i massa poc catalans perquè escrivíem com ho fem ara, amb una llengua viscuda i volguda des de la bressola, que desitja convergir amb tota la llengua catalana però que delata, de forma molt moderada, que l'autor és valencià. No seré jo qui negue el dret que tot intel·lectual té d'evolucionar; però aquestes evolucions entre filòlegs no m'acaben de convèncer, perquè sempre he estat del parer que un filòleg és més un tècnic que no pas un intel·lectual, encara que alguna vegada es puguen conjuminar totes dues condicions. És evident que l'Institut d'Estudis Catalans és l'única acadèmia de la llengua catalana on hi ha lingüistes i filòlegs de tot el territori amb una meta clara: aportar allò que cada territori ha d'aportar a la llengua sense viure gaire d'esquena a la resta. Les acadèmies regionals de la llengua no m'interessen gaire ni em convencen, encara que hauré de conviure amb l'única acadèmia regional de la llengua catalana que hi ha al món i que ho professa amb desvergonyida i oberta insolència.

Hauré de convenir, doncs, que qualsevol prescripció sempre serà arbitrària i que algunes coses que ara es denuncien com a poc valencianes avancen per l'evolució interna de la llengua parlada. També sóc aquí per recordar-vos que la variació regional valenciana és interessant i que s'ha de tenir en compte. Aquesta variació dialectal interna valenciana és la millor garantia que tenim de la unitat de la llengua catalana al País Valencià. A més a més, en condicions polítiques favorables, es pot desembocar perfectament en un *aquest* o en un *venir*, de la mateixa manera que la influència de l'espanyol féu evolucionar molts cata-

lanoparlants —no pas tots— en un altre sentit. Que la cosa aparegués en el segle XVI o en el XVIII tan sols ens indica l'antiguitat de la nostra colonització, però no hi ha res absolutament irreversible, malgrat que ens haurem de deixar guiar pel bon seny. Quan dues llengües veïnes —com ara l'espanyol i el català— són realment independents, és cert que acostumen a triomfar les formes patrimonials més allunyades de l'altra llengua per aquest mateix desig d'independència. El que passa és que hi ha un sector de l'AVL que sembla especialment preocupat per consagrar formes que ens allunyen de la normativa del IEC (com ara *venir/vindre*) malgrat que ambdues variants es donen en parlars de tot el domini lingüístic. A l'hora d'ara, *venir* i *tenir* són les formes populars de l'extrem sud valencià i han reculat de gran part de la resta del territori valencià en èpoques relativament recents. Així i tot, queden relegades com a formes secundàries i estan condemnades a no aparèixer en els materials educatius escolars ni en el llenguatge administratiu de la Generalitat Valenciana.

En unes jornades universitàries de llengua celebrades al sud del País Valencià, un il·lustre filòleg em deia: «Com a valencià del Vinalopó i director d'una revista en català has d'emprar solucions d'altres comarques valencianes sempre que la teua parla nadiua no t'aporte una solució genuïna. I això, tant pel que fa al lèxic com a les frases fetes.» I per quins set sous no puc emprar una solució de l'Empordà o del Pla de Mallorca? De fet, sovint dubte si un mot o gir l'he dit de tota la vida o l'he incorporat en els darrers vint anys i no tinc ni idea de si fa cinquanta anys això tan sols era viu en uns quants centenars de llengües de la meua llar extremomediterrània. I, és clar, són solucions que empre oralment i que escampe, i que són normals en boca dels meus fills, que les han heretades, i a vegades agafe al vol els vells havent-ne incorporada o recuperada alguna. Els espanyols han incorporat més americanismes d'ençà que hi ha sèries televisives veneçolanes o mexicanes a la televisió que en els darrers tres segles. I alguns es neguen a reconèixer que molts valencians veiem la televisió catalana cada dia i que les relacions interdialectals han estat plenament restablertes, si més no pel que fa a aquesta banda del territori, perquè

és cert que hi ha un gran dèficit de valencianitat oral a Catalunya. Potser s'haurien d'esmerçar més esforços a tenir una bona televisió en català al País Valencià, amb la intenció d'exportar-la al Principat i les Balears, i de contaminar-nos tots més, si cal. Aquí és on veig una tasca magnífica per a l'AVL. De segur que no els semblarà malament que els parlants d'aquesta llengua tinguem més relació els uns amb els altres. Així, en compte d'alegrar-se pel trencament del procés de «patuesització», n'hi ha que posen el crit al cel perquè algun mot de la seua comarca es diu menys que fa vint anys o ja no es diu. Hem de salvar-ho tot, és clar, però hem de deixar que la llengua circule i faça les seues tries des de la coneixença recíproca, amb la vigilància que qualsevol poble normal té sobre la seua llengua.»

El que ens hauria de preocupar realment hauria de ser no pertànyer a un diasistema difús, sinó a una comunitat lingüística forta en un món on les úniques llengües que sobreviuran seran les que estan disposades a dur a terme determinats petits sacrificis intralingüístics dialectals sense haver de renegar de res fonamental. Ho hem de fer entre tots els catalanoparlants i ho hem de fer plegats. Així si els joves valencians evolucionen en consonància amb la resta del territori lingüístic, no seré jo qui en diga ni pruna. En canvi, m'enujaré cada vegada que veja un bell gir, un bell mot valencià o una bella partícula lingüística escarnits per altres que creuen que llur forma és la millor. I esclataré en una riulla franca en sentir alguns valencians afirmar que el *petit*, encara viu, semànticament especialitzat a la meua comarca, no és valencià i que he de dir sempre *xicotet* com a genèric.

Per acabar, els de l'extrem sud hem de començar a fer-nos notar cada vegada més a València, Barcelona i Palma; per això agraesc la magnífica oportunitat que em brinda LLENGUA NACIONAL. ¿Sabíeu que el primer llibre en llengua catalana estandarditzada, amb influències elxanes clares, *Cadells de la fosca trencada* és de Gaspar Jaén i Urban i data de 1974? Nosaltres, els d'Elx, no érem a Castelló quan se signaren els acords de 1932, però alguns dels elxans que em precediren eren a Prada de Conflent l'any 1969, quan la cosa començà a moure's com no s'havia mogut mai. ♦